THE

PRABHÂVAKACHARITA

OF

CHANDRAPRABHASÛRI

WITH

CRITICAL ANALYSIS.

EDITED BY

Pandit HÎRÂNANDA M. SHARMÂ,

SHASTRÎ, M. A., M. O. L.

PART I.

PUBLISHED BY

TUKÂRÂM JÂVAJÎ,

PROPRIETOR, JÂVAJÎ DÂDÂJI'S "NIRNAYA-SÂGAR" PRESS.

Bombay:

1909.

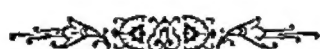
Price 1½ Rupee.

BOMBAY:
Printed by B. R. Ghanekar at the "Nirnaya-sagar" Press
for the publisher.

चन्द्रप्रभसूरिप्रणीतं

प्रभावकचरितम् ।

महाकविगुणदोषविवेचनात्मकम् ।

पण्डित हिरानन्द एम्. शर्मशास्त्रिणा

एम्. ए. एम्. ओ. एल्. इत्युपपदधारिणा

संस्कृतम् ।

प्रथमो भागः

मुम्बय्यां

तुकाराम जावजीकृते तेषामेव निर्णयसागराख्यमुद्रालये

वा. रा. घाणेकर इत्यनेन मुद्रितम् ।

शाके १८३१; सन १९०९.

मूल्यं १॥ सार्धो रूप्यकः ।

PREFACE.

THE present edition of the Prabhâvakacharita is based on four manuscripts. Two of them were kindly borrowed for me by my friend Lala Jaswant Rai Jaini of Lahore, one from Pâtan and the other from Hoshiarpur (Punjab) Bhandâra (collection). Third copy I got from a Jaina library at Jandiala (Punjab) and fourth from the Deccan College Library Poona. In the foot notes, where different readings are given, they have respectively been designated by P., H., J and D, the initial letters of the names of these towns. Unfortunately none of these manuscripts is correct, consequently this edition is far from being satisfactory. The Patan manuscript proved best and has been mostly followed. If in future I succeeded in securing more accurate copies I shall not fail to present to the literary public a revised edition of this highly interesting text or at least publish an addenda corrigenda and give corrections of the mistakes which, conjectural emendations not being resorted to, I am afraid, may be numerous.

Here I must record sincere gratefulness to the said Lâla Jaswant Rai but for whose help and initiative this edition would perhaps have never appeared.

LAHORE, 25-7-09.

HIRANANDA.

प्रभावकचरितविषयक्रमः ।

विषयः	पृष्ठम्.
१ श्रीवज्रप्रबन्धः	१
२ आर्यरक्षितप्रबन्धः	१२
३ श्रीआर्यनन्दिलप्रबन्धः	३१
४ कालसूरिप्रबन्धः	३६
५ श्रीपादलिप्तप्रबन्धः	४७
६ श्रीविजयसिंहसूरिप्रबन्धः	६९
७ जीवसूरिप्रबन्धः	७८
८ वृद्धवादिप्रबन्धः	९१
९ हरिभद्रसूरिप्रबन्धः	१०३
१० मल्लवादिप्रबन्धः	१२३
११ बप्पभट्टिप्रबन्धः	१२८
१२ मानतुंगसूरिप्रबन्धः	१८०
१३ मानदेवसूरिप्रबन्धः	१९१
१४ सिद्धर्षिसूरिप्रबन्धः	१९६
१५ श्रीवीरप्रबन्धः	२०६
१६ शान्तिसूरिप्रबन्धः	२१७
१७ महेन्द्रसूरिप्रबन्धः	२२४
१८ सूराचार्यप्रबन्धः	२४५
१९ अभयदेवप्रबन्धः	२६१
२० वीरप्रबन्धः	२७२
२१ देवसूरिप्रबन्धः	२७८
२२ हेमचंद्रसूरिप्रबन्धः	२९६

प्रभावकचरितम् ।

ॐ नमो भगवते श्रीपार्श्वनाथाय ।[1]

श्रीवज्रप्रबंधः ।

अर्हत्तत्वं स्तुमो विश्वशासनोन्नतिकारकम्
यत्प्रसादेन पूर्वेऽपि महोदयपदं ययुः ॥ १ ।
श्रीसर्वमंगलोल्लासी वृषकेतुरनङ्गभित् ।
शंभुर्गणपतिस्तीर्थनाथ आद्यः पुनातु वः ॥ २ ॥
हरिणाङ्को नभोगश्रीर्जनतापापहारकः ।
महाबलः प्रभुः शान्तिः पातु चित्रं ध्रुवं स्थितिः ॥ ३ ॥
दशावतारो नः पायात्कमनीयाञ्जनद्युतिः ।
किं श्रीपतिः प्रदीपः किं न तु श्रीपार्श्वतीर्थकृत् ॥ ४ ॥
यद्गोव्रजश्चरन् भव्यगोचरे पात्रपूरकः ।
श्रेयःपीयूषतः पातु वर्धमानः स गोपतिः ॥ ५ ॥
सा पूर्वांगमितामोदा सुमनोर्च्या सरस्वती ।
बहुपादोदया न्यस्ता येन तं गौतमं स्तुवे ॥ ६ ॥
संपत्तिः सत्पदार्थानां यत्प्रसादात्प्रजायते ।
जीवसंजीवनीं नौमि भारतीं च श्रियं च ताम् ॥ ७ ॥
यद्वृत्तैकार्थरूपस्य वृद्धिः कोटिगुणा भवेत् ।
श्रीचन्द्रप्रभसूरीणां तेषां स्यामनृणः कथम् ॥ ८ ॥
सज्जनः स कथं विष्णुर्योऽलीकादरतत्परः ।
परावर्णं गुणीकृत्य दोषोद्योगं दधाति नः ॥ ९ ॥
असन्तः किमुत स्तुत्याः स्तुत्यां ये नादृताः परम् ।
दीपयन्ति कृताभ्यासाः क्षणवीक्षणतः क्षणे ॥ १० ॥
कलौ युगप्रधानः श्रीहेमचन्द्रप्रभुः पुरा ।
श्रीशलाकानृणां वृत्तं प्रास्तावीद्भूपबोधकृत् ॥ ११ ॥
श्रुतकेवलिनां षण्णां दशपूर्वभृतामपि ।
श्रीवज्रस्वामिवृत्तं च चरितानि व्यधत्त सः ॥ १२ ॥

---

१ P gives ओं नमः श्रीजिनाय ॥ श्रीउपाध्यायमुनिसागरपरमगुरुभ्यो नमः ॥ instead. २ J & H read रतभित्. ३ P reads पातु श्रिय ध्रुवस्थितिः. ४ J and H read या पूर्वा गमिता मोदा सुमतोर्च्या सरस्वती । बहुपादैर्दशान्यस्ता येन तं गौतमं स्तुवे ॥ ५ P reads जिष्णु. ६ P reads कलौयुगप्रधानश्रीहेमचन्द्रः. ७ Refers to त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रम् by Hemachandra.

प्रभावकचरितम् ।

ॐ नमो भगवते श्रीपार्श्वनाथाय ।[1]

श्रीवज्रप्रबंधः ।

अर्हत्तत्त्वं स्तुमो विश्वशासनोन्नतिकारकम् ।
यत्प्रसादेन पूर्वेऽपि महोदयपदं ययुः ॥ १ ॥
श्रीसर्वमंगलोल्लासी वृषकेतुरनङ्गभित्[2] ।
शंभुर्गणपतिस्तीर्थनाथ आद्यः पुनातु वः ॥ २ ॥
हरिणाङ्को नभोगश्रीर्जनतापापहारकः ।
महाबलः प्रभुः शान्तिः पातु चित्रं ध्रुवं स्थितिः[3] ॥ ३ ॥
दशावतारो नः पायात्कमनीयाञ्जनद्युतिः ।
किं श्रीपतिः प्रदीपः किं न तु श्रीपार्श्वतीर्थकृत् ॥ ४ ॥
यद्गोव्रजश्चरन् भव्यगोचरे पात्रपूरकः ।
श्रेयःपीयूषतः[4] पातु वर्धमानः स गोपतिः ॥ ५ ॥
सा पूर्वंगमितामोदा सुमनोर्च्या सरस्वती ।
बहुपाद्गोदया न्यस्ता येन तं गौतमं स्तुवे ॥ ६ ॥
संपत्तिः सत्पदार्थानां यत्प्रसादात्प्रजायते ।
जीवसंजीवनीं नौमि भारतीं च श्रियं च ताम् ॥ ७ ॥
यद्दत्तैकार्थरूपस्य वृद्धिः कोटिगुणा भवेत् ।
श्रीचन्द्रप्रभसूरीणां तेषां स्यामनृणः कथम् ॥ ८ ॥
सज्जनः स कथं विष्णुर्[5]योऽलीकादरतत्परः ।
परावर्णं गुणीकृत्य दोषोद्योगं दधाति नः ॥ ९ ॥
असन्तः किमुत स्तुत्याः स्तुत्यां ये नादृताः परम् ।
दीपयन्ति कृताभ्यासाः क्षणवीक्षणतः क्षणे ॥ १० ॥
कलौ[6] युगप्रधानः श्रीहेमचन्द्रप्रभुः पुरा ।
श्रीशलाकानृणां वृत्तं[7] प्रास्तावीभृपयोधकृत् ॥ ११ ॥
श्रुतकेवलिनां पण्णां दशपूर्वभृतामपि ।
श्रीवज्रस्वामिवृत्तं च चरितानि व्यधत्त सः ॥ १२ ॥

---

१ P gives ओं नमः श्रीजिनाय ॥ श्रीउपाध्यायमुनिसागरपरमगुरुभ्यो नमः ॥. instead. २ J & H read रङ्गभित्. ३ P reads पातुश्चित्र ध्रुवस्थितिः. ४ J and H read या पूर्वा गमिता गोदा सुमतोर्च्या सरस्वती । बहुपादैर्दयान्यस्ता येन त गौतम स्तुवे ॥ ५ P reads जिष्णु. ६ P reads कलौयुगप्रधानश्रीहेमचन्द्रः. ७ Refers to त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रम् by Hemachandra.

ध्याततन्नाममन्त्रस्य प्रसादात्प्राप्तयासनः ।
आरोढुमिव हेमाद्रिं पादाभ्यां विश्वहास्यभूः ॥ १३ ॥
श्रीवज्रानुप्रवृत्तानां शासनोन्नतिकारिणाम् ।
प्रभावकमुनीन्द्राणां वृत्तानि कियतामपि ॥ १४ ॥
बहुश्रुतमुनीशेभ्यः प्राग्ग्रन्थेभ्यश्च कानिचित् ।
उपश्रुत्येतिवृत्तानि वर्णयिष्ये कियन्त्यपि ॥ १५ ॥ विशेषकम् ।
श्रीदेवानन्दशैक्षश्रीकनकप्रभशिष्यराट् ।
श्रीप्रद्युम्नप्रभुर्जीयाद्ग्रन्थस्यास्यापि शुद्धिकृत् ॥ १६ ॥
श्रीवज्रो रक्षितः श्रीमानार्यनन्दिल इत्यपि ।
सूरिःश्रीकालिकाचार्यपादलिप्तप्रभुस्तथा ॥ १७ ॥
रुद्रदेवः प्रभुः सूरिः श्रमणसिंह इत्यपि ।
अथार्यखपटः सूरिर्महेन्द्रश्च प्रभावकः ॥ १८ ॥
सूरिर्विजयसिंहश्च जीवदेवमुनीश्वरः ।
वृद्धवादी सिद्धसेनो हरिभद्रप्रभुस्तथा ॥ १९ ॥
मल्लवादिप्रभुर्बप्पभट्टिः कोविदवासवः ।
श्रीमानतुंगसूरिःश्रीमानदेवो मुनीश्वरः ॥ २० ॥
सूरिश्च सिद्धव्याख्याता श्रीमान् वीरगणिप्रभुः ।
वादिवेतालविरुदः शान्तिसूरिः प्रभुस्तथा ॥ २१ ॥
श्रीमान्महेन्द्रसूरिः श्रीधनपालेन संगतः ।
सूराचार्यप्रभुः श्रीमान्कृतभोजसभाजयः ॥ २२ ॥
श्रीमानभयदेवश्च वीराचार्यः कवीश्वरः ।
देवसूरिर्गुरुः श्रीमान्हेमचन्द्रप्रभुस्तथा ॥ २३ ॥ सप्तभिः कुलकम् ।
मादृशोऽल्पमतिः कीदृगेतेषां गुणकीर्तने ।
कलध्वनिं सितास्वादे मूकोऽपि कुरुतेऽथवा ॥ २४ ॥
एतच्चरितशाखिभ्यः संमीलय सुमनश्चयम् ।
तद्वृत्तमालामुद्दामां गुम्फिष्यामि गुरोर्गिरा ॥ २५ ॥
निधिः सौभाग्यभाग्यस्य नाम यस्यादिमङ्गलम् ।
वज्रस्वामिविभोः पूर्वं वृत्तं तस्य मयोच्यते ॥ २६ ॥
अस्त्यवन्तीतिदेशः क्ष्मासरसीसरसीरुहम् ।
यद्गुणग्रामरङ्गेण बद्धसख्ये रमागिरौ ॥ २७ ॥
तत्र तुम्बवनो नाम निवेशः क्लेशवर्जितः ।
अमूवन्यस्य वासाय नाकिनोऽप्यभिलाषुकाः ॥ २८ ॥
तत्र श्रेष्ठी धनो नाम कामधुक्कल्पपादपौ ।
अमानमानयद्दानजितौ त्रिदिवमाश्रितौ ॥ २९ ॥

---

१ P reads शिष्य. २ P reads प्रभो॰.

तस्यार्थिजनदौःस्थित्यमुस्तोच्छेदमहाकिरिः ।
पुत्रो धनगिरिर्नाम कामप्रतिमविग्रहः ॥ ३० ॥
आबाल्यादप्यबाल्याभविवेकच्छेकमानसः ।
नाभिलापी परिणये प्रणयेन महात्मनाम् ॥ ३१ ॥
धनपालाख्यया तत्र व्यवहारी महाधनः ।
यल्लक्ष्मीवीक्षणाल्लक्ष्मीपतिराविक्षदम्बुधिम् ॥ ३२ ॥
तस्यार्यसमितः पुत्रः सुनन्दा च सुताभवत् ।
तयोः समागमस्तत्र लक्ष्मीकौस्तुभयोरिव ॥ ३३ ॥
सुनन्दां यौवनोद्भेदमेदुराङ्गीं विलोकयन् ।
वरं धनगिरिं दध्यौ तत्पिता गुणगौरवात् ॥ ३४ ॥
तत्सुतः समितो गेहवासेऽपि यतिवद्वसन् ।
यायावरेषु भोगेषु वैराग्यं परमं दधौ ॥ ३५ ॥
श्रुतश्रीखण्डमलयगिरेः सिंहगिरेः प्रभोः ।
स दीक्षामग्रहीत्पार्श्वे पार्श्वे निर्वृतिवेश्मनः ॥ ३६ ॥
अन्यदा धनपालश्च प्रोचे धनगिरिं सुधीः ।
सागरस्येव रेवास्तु सुनन्दा ते परिग्रहे ॥ ३७ ॥
स प्राह ज्ञाततत्त्वार्थो भवतां भवचारके ।
सुहृदां सहृदां किं स्याद्बन्धनं कर्तुमौचिती ॥ ३८ ॥
प्रोवाच धनपालोऽपि पुरा श्रीऋषभप्रभुः ।
तृणवद्भोगकर्मेदं भुक्त्वा मुक्तो भवार्णवात् ॥ ३९ ॥
न चानुचितमेतत्तन्मानिन्मानय मद्गिरम् ।
मानसेऽतिविरक्तेऽपि मेने तत्प्रश्रयाच्च सः ॥ ४० ॥
उदुवाह शुभे लग्ने स (तु) तां सततोत्सवैः ।
अनासक्तः स विषयान्बुभुजे मर्त्यदुर्लभान् ॥ ४१ ॥
स वै श्रमणजातीयसमानिक[1]सुरोऽन्यदा ।
अष्टापदाद्रिशृङ्गे यः प्रत्यबोधीन्द्रभूतिना ॥ ४२ ॥
सुनन्दाकुक्षिकासारेऽवतीर्णः स्वायुषः क्षये ।
प्राक्प्रेम्णा दत्तसुस्वप्नैरस्यै रहितो दृढम् ॥ ४३ ॥ युग्मम् ।
ततो धनगिरिर्धन्यंमन्योऽवसरलाभतः ।
अपृच्छत व्रते पत्नीं तुष्टां पुत्रावलम्बनात् ॥ ४४ ॥
जरद्रज्जुमिव प्रेमबन्धं छित्त्वा स सत्वरम् ।
तत्रायातस्य तत्पुण्यैः पार्श्वे सिंहगिरेर्ययौ ॥ ४५ ॥
व्रतं तत्राददे लोचपूर्वं सामयिकोत्तरम् ।
दुस्तरं स तपस्तप्यमानोऽप्रीयत चानिशम् ॥ ४६ ॥

---

1 P सामानिक.

पूर्णे कालेऽन्यदासूत सुनन्दा सुतमुत्तमम् ।
तेजोभिः स्वर्दिक्पालानपि तापयन्तमुष्णगुम् ॥ ४७ ॥
निशि प्रवर्तितस्तत्र पुत्रजन्मोत्सवे सुराः ।
यद्वीक्षणादनिमिषा दधुः स्वं नाम सार्थकम् ॥ ४८ ॥
भगवत्याम कोऽप्यस्य ममाभविष्यत् चेत्पिता ।
महेऽधिकतरो हर्षलाभोऽत्र समपत्स्यत ॥ ४९ ॥
प्राव्रजद्यत्पिताऽस्येति जल्पतीनां निशम्य नन्दनः ।
दध्यावहो महापुण्यो मत्पिता संयमग्रहात् ॥ ५० ॥
ममापि भवनिस्तारश्चेद्भावी संयमादपि ।
अत्रोपायं व्यमृशच्च रोदनं बालयोनिजम् ॥ ५१ ॥
अनेकोल्लापनस्नानदेहसंवाहनादिभिः ।
मात्रा भक्त्या विधीयद्भिरप्यरौदीत्स चार्भकः ॥ ५२ ॥
भूरि प्रलोभ्यमानोऽपि न तस्थौ स क्षणं सुखम् ।
कथं पश्यति यो जाममर्भको कैतवनिद्रया ॥ ५३ ॥ युग्मम् ।
दध्यौ मातापि सोमश्रीपिरम आप्यायको ह्यदाम् ।
यतुर्धनस्तयोरेनामदसाद्धि दुनोति माम् ॥ ५४ ॥
एवं अमुष्य षण्मासाः षड्वर्षशतसंनिभाः ।
तन्निवेशनमागाच्च तदा सिंहगिरिर्गुरुः ॥ ५५ ॥
तत्र गोचरचर्यायां विहरन्धनगिरिर्मुनिः ।
गुरुणा दिदिशे पक्षिदान्ज्ञाननिमित्ततः ॥ ५६ ॥
अद्य यद्द्रव्यमाप्नोषि सचित्ताचित्तमिश्रकम् ।
ग्राह्यमेव त्वया सर्वं तद्विचारं विना मुने ॥ ५७ ॥
तथेति प्रतिपद्यानस्तदार्यसमितान्वितः ।
सुनन्दासदनं पूर्वमेवागच्छत्तदुद्धर्षीः ॥ ५८ ॥
तद्धर्मलाभश्रवणादुपायातः सखीजनः ।
सुनन्दां प्राह देहि त्वं पुत्रं धनगिरेरिति ॥ ५९ ॥
सापि निर्वेदिता बाढं पुत्रं संगृह्य वक्षसा ।
नत्वा जगाद पुत्रेण यद्रता खेदितास्मि ते ॥ ६० ॥
गृहाणैनं ततः स्वस्य पार्श्वे स्थापय चेद्गुरो ।
भवत्यसौ प्रमोदो मे भवत्येतावतापि यत् ॥ ६१ ॥
स्फुटं धनगिरिः प्राह भद्रेऽर्पये नन्दनं निजम् ।
परं स्त्रियो वचः पंगुवन्न याति पदात्पदम् ॥ ६२ ॥
क्रियन्तां साक्षिणस्तत्र विवादच्छित्तिहेतवे ।
अद्यप्रभृति पुत्रार्थं न जल्प्यं किमपि त्वया ॥ ६३ ॥
अतिखिन्ना च सावादीदार्यसमितो मुनिः ।
साक्षी सख्यश्च साक्षिण्यो भाषे नातः किमप्यहम् ॥ ६४ ॥

अजातवृजिनो बन्धपात्रबन्धे नियोज्य तम् ।
विरतं रोदनात्तुष्टिपुष्टं संदर्श्य तत्पुरः ॥ ६५ ॥
बहिःकृतान्तरारातिर्बहिः कृत्वा गृहाङ्गणात् ।
भज्यमानभुजस्तस्य भारादागाद्गुरोः पुरः ॥ ६६ ॥ युग्मम् ।
आयान्तं भुग्नमात्रं तं वीक्ष्य संमुखमाययुः ।
तद्बाहोः पात्रबन्धं च गुरवः स्वकरे व्यधुः ॥ ६७ ॥
वज्रोपमं किमानीतं त्वयेदं मम हस्तयोः ।
भारछन्मुमुचे हस्तान्मयासौ निजकासने ॥ ६८ ॥
इत्युक्त्वा च समेक्षन्त गुरवस्तं शशिप्रभम् ।
साध्वास्यचन्द्रकान्तानां सुधास्वादनिबन्धनम् ॥ ६९ ॥
गुरुश्च वज्र इत्याख्यां तस्य कृत्वा समा(म)र्पयत् ।
साध्वीपार्श्वोच्छ्राविकाणां व्यहार्षीदन्यतस्ततः ॥ ७० ॥
गुरुभक्त्याथ तद्भाग्यसौभाग्याभ्यां वशीकृताः ।
धर्मिनार्यः क्षीरपानमुख्यशुश्रूषणैः शिशुम् ॥ ७१ ॥
प्रावर्धयन्निजापत्याधिकवात्सल्यकेलितः ।
साध्वीनामाश्रये रात्रौ वस्त्रदोलाशयं मुदा ॥ ७२ ॥ युग्मम् ।
तत्र स्थितो वितन्द्रः सन्नङ्गान्येकादशाप्यसौ ।
साध्वीभिर्गुण्यमानानि निशम्याधिजगाम सः ॥ ७३ ॥
[illegible]

[illegible] ॥

[illegible] ऊचुस्ता वस्त्रपात्राभा गुरुस्थापनिका ह्यसौ ॥ ७५ ॥
कथं शक्योऽर्पितुं बालस्तस्माद्व्रत्य एव सन् ।
लाल्यः परं गृहे नेयो न गुर्वनुमतिं विना ॥ ७६ ॥
अन्यदा गुरवः प्रापुस्तत्पुरं तज्जनन्यपि ।
नन्दनं प्रार्थयामास गृहियत्पत्युरन्तिके ॥ ७७ ॥
स च प्राह नृपादेश इव सन्मर्त्यवागिव ।
कन्याप्रदानमिव च महतामेकशो वचः ॥ ७८ ॥
गृहीतमुक्तं जायेत नो बालपरिधानवत् ।
एवं विमृश्य-धर्मेशो नो वा सन्त्यत्र साक्षिणः ॥ ७९ ॥
निर्विचाराग्रहा साप्यवलेपं न त्यजेद्यदा ।
संघप्रधानपुरुषैः पर्यच्छेदि शुमापितैः ॥ ८० ॥
तत्राप्यमानयन्ती सा गता राज्ञः पुरस्तदा ।
यतयश्च समाहूताः संघेन सह भूभृता ॥ ८१ ॥

---

१ P अजातवजिनो वंधः. २ P reads गत्वा. ३ H and J read तः.

धर्मोपकरणे गुर्वैः पृष्टो यदानुमन्यते ।
आर्द्राकारं तयोः श्रुत्वा विचारं मुमुदुश्च ते ॥ ८२ ॥
एकत्र दुःप्रतीकारा माता पुत्रं प्रयाचति ।
अन्यत्र संघः श्रीतीर्थनाथस्यापि निषेवितः ॥ ८३ ॥
विचारात् स्वयं राजा भवद्भ्यां नन्दनो ह्ययम् ।
यत्पार्श्वे याति तस्यास्तु किं पौरैरनुमानिभिः ॥ ८४ ॥
ततो माता प्रथमतोऽनुज्ञाता तत्र भूभुजा ।
क्रीडनैर्भक्ष्यभोज्यैश्च मधुरैः सा न्यमन्त्रयत् ॥ ८५ ॥
सुते गतानिमे राज्ञानुज्ञातो जनको मुनिः ।
रजोहरणमुख्यस्य जगादानघवाग्गिरः ॥ ८६ ॥
वत्स त्वं यदि तत्त्वज्ञः संयमाध्यवसायवान् ।
गृहाण तदिदं कर्म रजोहरणकेतवे ॥ ८७ ॥ युग्मम् ।
उत्प्लुत्य मृगवत्सोऽथ तदीयोत्सङ्गमागतः ।
जग्राह चामराभं तथारिजयकर्मभूतः ॥ ८८ ॥
ततो [illegible] ।
[illegible] ॥ ८९ ॥
[illegible] ।
संस्थानं मुदिता जग्मुर्भिन्यातपुरस्कृताः ॥ ९० ॥
दध्यौ सुनन्दा सोदर्यो भार्यपुत्रः सुतोऽपि च ।
मदीया व्रतयोऽभूवंस्तन्ममापीति सांप्रतम् ॥ ९१ ॥
त्रिवार्षिकोऽपि न स्तन्यं पपौ यज्ञो व्रतेच्छया ।
दीक्षितो गुरुभिस्तेन तत्र मुक्तः सतामुकः ॥ ९२ ॥
अथाष्टवार्षिकं वज्रं कृत्वा साध्वीप्रतिश्रयात् ।
श्रीसिंहगिरयोऽन्यत्र विजहुः सपरिच्छदाः ॥ ९३ ॥
तदा चाप्रतिबन्धेन सेवां विदधतां सताम् ।
पर्यटनसमोदित्यामीर्यासमितिपूर्वकम् ॥ ९४ ॥
वज्रमाक्रमपरिपीड्य तं दृष्ट्वा जृम्भकामराः ।
वैक्रियाविष्कृता मेघमाला तस्य परीक्षणे ॥ ९५ ॥
स्फुरत्स्फूर्जरैः केकिकेकारावेण मिश्रितैः ।
तिलकतन्दुलितो नादः श्रुतिसाध्यसुधामयत् ॥ ९६ ॥
नीरैर्नदद्भिरुद्दामसंभवद्भिर्निरंतरम् ।
प्लाविता भूस्तदद्वैतघटितेव तदाभवत् ॥ ९७ ॥
विपुले तस्थिवांसस्ते गिरेरेकत्र कन्दरे ।
गुरवस्तोयजीवानां विराधनमनिच्छवः ॥ ९८ ॥

१ P reads जितम्नः. २ P स्वं स्थान. ३ P दीक्षित्वा. ४ तिलतुन्द०. ५ H and J …

एवं घनाघने घोरे कथंचिद्विरते सति ।
उपोषिता अपि श्रेयस्तृप्तास्ते मुनयोऽवसन् ॥ ९९ ॥
जगज्जीवनमोषेण तदा सूरोऽपि शङ्कितः ।
रसावस्थापनाद्विश्वे बभूव प्रकटोदयः ॥ १०० ॥
आनीय वारिधेर्वारि जगतीपरिपूरणात् ।
अवसन्ने च पर्जन्ये श्रमात्स्वप्न इवाध्वनौ ॥ १०१ ॥
ततस्तद्यारुवृत्तेन लेखैर्हल्लेखशालिभिः ।
वाणिज्यकारकव्याजात्पारणाय न्यमन्त्रि सः ॥ १०२ ॥ युग्मम् ।
एषणात्रितये चोपयुक्तो भुक्तावनादृतः ।
तत्र वज्रो ययौ प्राप्य गुरोरनुमतिं ततः ॥ १०३ ॥
द्रव्यक्षेत्रकालभावैरुपयोगं ददौ च सः ।
द्रव्यं कूष्माण्डपाकादि क्षेत्रं देशश्च मालवः ॥ १०४ ॥
कालो ग्रीष्मस्तथा भावे विचार्य निमिषा अमी ।
अस्पृष्टभूक्रमन्यासा अम्लानकुसुमस्रजः ॥ १०५ ॥
चारित्रिणां ततो देवपिण्डो नः कल्प्यते नहि ।
निषिद्धा उपयोगेन तस्य हर्षं परं ययुः ॥ १०६ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ।
तत्र च प्रकटीभूय प्राणमंस्तं मुनिं तदा ।
चक्रं सद्वृत्ततेजोभिर्भास्वरं भास्वदंशुवत् ॥ १०७ ॥
अन्यत्र विहरंतश्चान्यदा ग्रीष्मर्तुमध्यतः ।
प्राग्वदेव सुरास्तेऽमुं घृतपूरैर्न्यमन्त्रयन् ॥ १०८ ॥
वज्रे तत्रापि निर्व्यूढे विद्यां ते व्योमगामिनीम् ।
ददुर्न दुर्लभं किंचित्सद्भाग्यानां हि तादृशाम् ॥ १०९ ॥
वाह्यभूमौ प्रयातेषु पूज्येष्वथ परेद्यवि ।
सदेषणोपयुक्तेषु गीतार्थेषु च गोचरम् ॥ ११० ॥
अवकाशं च बाल्यस्य दृष्ट्वापलतस्तदा ।
सर्वेषामुपधीर्नामग्राहं भूमौ निवेश्य च ॥ १११ ॥
वाचनां प्रददौ वज्रः श्रुतस्कन्धव्रजस्य सः ।
प्रत्येकं गुरुचक्रेण कथितस्य महोद्यमात् ॥ ११२ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ।
श्रीमान्सिंहगिरिश्चात्रान्तरे वसतिसन्निधौ ।
आययौ गर्जितोर्जित्यं शब्दं तस्याशृणोच्च सः ॥ ११३ ॥
दध्यौ किं यतयः प्राप्ताः स्वाध्यायैः पालयन्ति माम् ।

१ J and H उपोषितान्यपि. २ J and H–जीवनपोषेण. ३ J and H read भूरि. ४ H and J सुप्त इवध्वनो. ५ J and H दाभावविचार्य. ६ H and J वः changed into दः for नः. ७ H and J–वाल. ८ H & J–मुपधीना०. ९ P तोर्जि०.

निश्चित्यैकस्य वज्रस्य शब्दं ते तोषतो बभुः ॥ ११४ ॥
पुनर्दध्यावयं गच्छो धन्यो यत्रेदृशः शिशुः ।
क्षोभोऽस्य माभूदित्युच्चैः स्वरं नैषेधिकं व्यधात् ॥ ११५ ॥
वज्रोऽपि तं गुरोर्ध्वानं श्रुत्वा लज्जाभयाकुलः ।
संनिवेश्य यथास्थानं वेष्टिकाः संमुखोऽभ्यगात् ॥ ११६ ॥
प्रतिलेख्य ततः पादौ प्रक्षाल्य प्रासुकांभसा ।
पादोदकं ववन्दे च गुरुणा समुदेक्षितः ॥ ११७ ॥
वैयावृत्यादिषु लघोर्माविज्ञास्य भवत्विति ।
ध्यात्वाहुर्गुरवः शिष्यान्विहारं कुर्महे वयम् ॥ ११८ ॥
ततस्ते प्रोचुरस्माकं कः प्रदास्यति वाचनाम् ।
ते प्राहुर्वज्र एवात्र कृतार्थान्वः करिष्यति ॥ ११९ ॥
तच्चे तथेति प्रत्यैच्छन्निर्विचारं गुरोर्वचः ।
ईदृक्स्वगुरुभक्तेभ्यः शिष्येभ्योऽस्तु नमोनमः ॥ १२० ॥
प्रतिलेख्य निषद्यां च तस्यायक्षाः प्रचक्रिरे ।
ततोऽसौ वाचनां दातुमारेभे यतिसंहतेः ॥ १२१ ॥
शास्त्राणामितितात्पर्यमनायासेन सोऽभ्यधात् ।
सुखं यथावगच्छन्ति ते मन्दधिषणा अपि ॥ १२२ ॥
दिनैः कतिपयैरागात्सूरिरभ्युत्थितश्च तैः ।
तदुदन्तमपृच्छच्च संभूयोचुश्च ते ततः ॥ १२३ ॥
पूज्यपादप्रसादेन संजज्ञे वाचनासुखम् ।
अस्माकं वाचनाचार्यो वज्र एवास्तु तत्सदा ॥ १२४ ॥
श्रुत्वेति गुरवः प्राहुर्मत्वेदं विहृतं मया ।
अस्य ज्ञापयितुं युष्मान् गुणगौरवमद्भुतम् ॥ १२५ ॥
तपस्याविधिसंशुद्धवाचनापूर्वकं ततः ।
अधीतवान्मुनिर्वज्रो यावद्दृष्टिवागमागमम् ॥ १२६ ॥
गत्वा दशपुरे वज्रमवन्त्यां प्रैषुरादृताः ।
अध्येतुं श्रुतशेषं श्रीभद्रगुप्तस्य संनिधौ ॥ १२७ ॥
स ययौ तत्र रात्रौ च पूर्वहिर्वासमातनोत् ।
गुरुश्च स्वप्नमाचख्यौ निजशिष्याग्रतो मुदा ॥ १२८ ॥
पात्रं मे पयसा पूर्णमतिथिः कोऽपि पीतवान् ।
दशपूर्व्याः समग्रायाः कोऽप्यध्येता समेष्यति ॥ १२९ ॥
इत्येवं वदतस्तस्य [illegible] आगात्पुरस्ततः ।
गुरुश्चाध्यापयामा[illegible] श्रुतं स्वाधीतमाश्रुतम् ॥ १३० ॥

१ P नैषेधिकी. २ H[illegible] and J read गतः पादौ. ३ P read प्रासुकाम्भसा. ४ J and H[illegible] read तं. ५ J and H read हि तत ६ J and H यावद्भागमाग[illegible]मां.

श्रीमद्गुप्तसूरिश्च तमध्याप्य पुनर्गुरोः ।
प्राहिणोत्संनिधौ तस्यानुज्ञायै समयस्य सः ॥ १३१ ॥
वज्रप्राग्जन्मसुहृदो ज्ञानाद्विज्ञाय ते सुराः ।
तस्याचार्यप्रतिष्ठायां चक्रुरुत्सवमद्भुतम् ॥ १३२ ॥
सर्वानुयोगानुज्ञां च प्रददुर्गुरवः शुभे ।
लग्ने सर्वार्हतां तेजस्तत्त्वं तत्र न्यधुर्मुदा ॥ १३३ ॥
गुरौ प्रायाद्दिवं प्राप्ते वज्रस्वामिप्रभुर्ययौ ।
पुरं पाटलिपुत्राख्यमुद्याने समवासरत् ॥ १३४ ॥
अन्यदा स कुरूपः सन् धर्मं व्याख्यानयद्विभुः ।
गुणानुरूपं नो रूपमिति तत्र जनोऽवदत् ॥ १३५ ॥
अन्येद्युश्चारुरूपेण धर्माख्याने कृते सति ।
पुरक्षोभभयात्सूरिः कुरूपोऽभूज्जनोऽब्रवीत् ॥ १३६ ॥
प्रागेव तद्गुणग्रामगानात्साध्वीभ्य आदृता ।
धनस्य श्रेष्ठिनः कन्या रुक्मिण्यत्रान्वरज्यता(त) ॥ १३७ ॥
चभापे जनकं स्वीयं सत्यं मेऽक्षापितं शृणु ।
श्रीमद्वज्राय मां यच्छ शरणं मेऽन्यथानलः ॥ १३८ ॥
तदाग्रहात्ततः कोटिशतसंख्यधनैर्युताम् ।
सुतामादाय निर्ग्रन्थनाथाभ्यर्णे ययौ च सः ॥ १३९ ॥
व्यजिज्ञपच्च नाथं त्वां नाथते मे सुता ह्यसौ ।
रूपयौवनसंपन्ना तदेषा प्रतिगृह्यताम् ॥ १४० ॥
यथेच्छदानभोगाभ्यामधिकं जीवितावधि ।
द्रविणं गृह्यतामेतत्पादौ प्रक्षालयामि ते ॥ १४१ ॥
अथ श्रीवज्र आहस्म सरलस्त्वं वणिग्वरः ।
बन्द्धुमिच्छसि दूरस्थान्स्वयं बद्धः परानपि ॥ १४२ ॥
रेणुना रत्नराशिं त्वं कल्पवृक्षं तृणेन च ।
गर्त्ता(र्त्ते)कोलेन कुम्भीन्द्रं वायसेन सितच्छदम् ॥ १४३ ॥
सौधं निपादगेहेन क्षारनीरेण चामृतम् ।
कुद्रव्यविषयास्वादात्तपो मे संजिहीर्षसि ॥ १४४ ॥ युग्मम् ।
विषयाः कम्बलोल्लासं दधत्यविकटोदयाः ।
सर्वं धनं महाभोगैरन्यूनं चारकोपमम् ॥ १४५ ॥
एषा मय्यनुरक्ता चेच्छायावदनुगामिनी ।
मया धृतं व्रतं धत्तां ज्ञानदर्शनसंयुतम् ॥ १४६ ॥

१ J and H सर्वानुयोगो. २ J and H read व्याख्यायत०. ३ P reads रुक्मिण्यत्रान्वरज्यतः. ४ J & H read सद्धापितं. ५ J & H read महाभागैः. ६ P reads मयाहतं.

श्रुत्वेति प्रतिबुद्धा साभिलाषगरले हृते ।
गृहीत्वा संयमं संयमिनीपार्श्वमशिश्रयत् ॥ १४७ ॥
महापरिज्ञाध्ययनादाचाराङ्गान्तरस्थितात् ।
श्रीवज्रेणोद्धृता विद्या तदा गगनगामिनी ॥ १४८ ॥
[1]अवृष्टेरन्यदा तत्राभूद्दुर्भिक्षमतिक्षयम् ।
सचराचरजीवानां कुर्वद्दुर्वीतलेऽधिकम् ॥ १४९ ॥
सीदन् संघः प्रभोः पार्श्वमाययौ रक्ष रक्ष नः ।
वदन्निति ततो वज्रप्रभुस्तन्निदध्ये हृदि ॥ १५० ॥
पटं विस्तार्य तत्रोपवेश्य संघं तदा मुदा ।
विद्ययाकाशगामिन्याचलद्व्योम्ना सुपर्णवत् ॥ १५१ ॥
तत्र शय्यातरोदू(दूं)रं गतस्तृणगवेषणे ।
अन्वागतो वदन्दीनः सोऽपि न्यस्तारिसूरिणा ॥ १५२ ॥
आययौ [2]सुस्थदेशस्यामचिरेण महापुरीम्[3] ।
बौद्धशासनपक्षीयनृपलोकैरधिष्ठिताम् ॥ १५३ ॥
सुखं तिष्ठति संघे च सुभिक्षाद्राजसौस्थ्यतः ।
सर्वपर्वोत्तमं पर्याययौ पर्युषणाभिधम् ॥ १५४ ॥
राजा च प्रत्यनीकत्वात्कुसुमानि न्यषेधयत् ।
संघो व्यजिज्ञपद्वज्रं जिनार्चाचिन्तयार्दितः ॥ १५५ ॥
[4]उत्पत्य तत आकाशे काशसंकाशकीर्तिभृत् ।
[5]माहेश्वर्या उपर्यागान्नगर्याः कोविदार्यमा ॥ १५६ ॥
आरामस्थः पितुर्मित्रमारामिकगुणाग्रणीः ।
यक्षं च [6]कुलसिंहाख्यो वीक्ष्य नत्वा च संजगौ ॥ १५७ ॥
किमप्यादिश मे नाथ कार्यं सूरिस्ततोऽवदत् ।
सुमनः सुमनोभिर्मे [7]कार्यमार्य कुरुष्व तत् ॥ १५८ ॥
पूज्यैर्व्यावृत्तिवेलायां ग्राह्याणीति निशम्य सः ।
ययौ देव्याः [8]श्रियः पार्श्वे तं क्षुद्रहिमवद्गिरिम् ॥ १५९ ॥
धर्मलाभाशिषानन्द्य तां देवीं कार्यमादिशत् ।
ददौ सहस्रपत्रं सा देवार्चार्थं करस्थितम् ॥ १६० ॥
तदादाय प्रभुर्वज्रः पितृमित्रस्य संनिधौ ।
आययौ विंशतिर्लक्षाः पुष्पाणां तेन ढौकिताः ॥ १६१ ॥

---

१ J & H read अदृष्टे. २ J & H read स्वस्थ. ३ H and J read पुरिम्. ४ J and P read उपत्यत आकाशे. ५ J reads महेश्वर्यां, H माहेश्वर्यां. ६ J & H read ककुलसिंहाख्यो. ७ J and H read कार्याकार्ये. ८ J & H देव्याः श्रियः changed to देव्या श्रयः and हिमवद्गिरम्.

विमानवैक्रिये तांश्चावस्थाप्यागान्निजे पुरे ।
जृम्भकैः कृतसंगीतोत्सवे गगनमण्डले ॥ १६२ ॥
ध्वनत्सु देवतूर्येषु शब्दाद्वैते विजृम्भिते ।
तं तदूर्ध्वं समायान्तं दृष्ट्वा बौद्धाश्चमत्कृताः ॥ १६३ ॥
ऊचुर्धर्मस्य माहात्म्यमहो नः शासने सुराः ।
आयान्ति पश्यतां तेषां ते ययुर्जिनमन्दिरे ॥ १६४ ॥
श्राद्धसंघः प्रमुदितः पूजां कृत्वा जिनेशितुः ।
तत्र धर्मदिने धर्मप्रश्नापीठवज्रसद्गुरोः ॥ १६५ ॥
प्रातिहार्येण चानेन राजा तुष्टोऽभ्युपागमत् ।
प्रत्यबोधि च वज्रेण बौद्धाश्चासन्नधोमुखाः ॥ १६६ ॥
विहरन्नन्यदा स्वामी प्रययौ दक्षिणापथम् ।
कुत्रचिच्छुद्धभूभागोद्यानेऽसौ समवासरत् ॥ १६७ ॥
श्लेष्मरोगापनोदायानाययद्विश्वभेषजम् ।
उपयुक्तावशेषं च श्रवणे धारयत्ततः ॥ १६८ ॥
प्रत्युपेक्षणकाले तत्तत्रस्थं चापराह्णिके ।
मुखवस्त्रिकयास्त्रस्यत्कर्णयोः प्रतिलेखने ॥ १६९ ॥
दध्यावायुरहोक्षीणं विस्मृतिर्यन्ममोदिता ।
पुनर्दुर्भिक्षमासं च प्रागुक्तादधिकं ततः ॥ १७० ॥
वज्रसेनस्तदादिश्य वंशार्थं वज्रसूरिभिः ।
प्रहितः स शनैः प्रायात्कुंकुणान् चित्तवञ्चणान् ॥ १७१ ॥
अलब्धभिक्षान्दुर्भिक्षाद्विद्यापिण्डेन भोजितान् ।
साधूनाह च भोज्योऽयं नित्यं द्वादशवत्सरीम् ॥ १७२ ॥
आहां चानशनं ते च श्रुत्वा तत्प्रायमाविशन् ।
श्रीवज्रः कुत्रचिच्छैले साधुभिः सहितो ययौ ॥ १७३ ॥
मार्गे गच्छद्भिरेकत्र ग्रामे प्रालम्भि सूरिभिः ।
शिष्य एकः स तज्ज्ञात्वा वैराग्यं परमं दधौ ॥ १७४ ॥
दध्यौ च प्रोज्झ्य मामेते जग्मुर्जीवत्यसाविति ।
निःसत्वोऽहं कथं दृष्टः प्रभुं नानुव्रजामि तत् ॥ १७५ ॥
ध्यात्वेति तप्तपाषाणे पादपोपगमं व्यधात् ।
व्यलीयत मधूच्छिष्टमिव सत्वरितस्तदा ॥ १७६ ॥
तद्विपत्तौ महे देवैः क्रियमाणे मुनीश्वरः ।
यतीनां पुरतोऽवादीच्छिशोः सत्वमिदं महत् ॥ १७७ ॥

१ P reads विमाने वैक्रियेता. २ J and H-समायातं. ३ J & H-वातेन. ४ J and H-श्रस्यत्कर्णयोः. ५ P reads न्नया. ६ J & H-कुंकुणानिभयधरान्.

तच्छ्रुत्वा मुनयः सर्वे परं वैराग्यमादधुः ।
प्रशान्तविग्रहास्तस्थुः स्थण्डिलेषु पृथक् पृथक् ॥ १७८ ॥
प्रत्यनीकासुरी तत्रोपसर्गायोपतस्थुषी ।
निशीथे दिवसं कृत्वा दधि तेषामढौकयत् ॥ १७९ ॥
विज्ञायाऽप्रीतिकं तत्रान्यत्र शृङ्गेऽथ ते ययुः ।
मृत्युजीवितयोर्येनाशंसास्तेषां मुराः किमु ॥ १८० ॥
यथायोगं च ते प्राणान् परित्यज्य सुरालयम् ।
श्रीवज्रोऽपि जगाम धामध्यानवैभवः ॥ १८१ ॥
शक्रस्तत्रायया पूर्वभवस्नेहेन तद्रथम् ।
ज्ञात्वा चतुर्दिशं स्वीयरथमावर्त्तताथ सः ॥ १८२ ॥
गहनानि तरूणां च तत्रोन्मूल्य समां भुवम् ।
कृत्वा तत्र क्षणं तस्थौ सुपर्वश्रेणिसंभृतः ॥ १८३ ॥
ततः प्रभृति विख्यातो रथावर्त्ताख्यया गिरिः ।
असावचलतां याति ख्यातिर्या गुरुभिः कृता ॥ १८४ ॥
वज्रसेनश्च सोपारं नाम पत्तनमभ्यगात् ।
जिनदत्तप्रियास्त्यत्रेश्वरीत्याख्या चतुःसुता ॥ १८५ ॥
अक्षामगुरुशिक्षाढ्यः स तस्या मंदिरे ययौ ।
चिन्तामणिमिवायान्तं दृष्ट्वा तं हर्षमाप सा ॥ १८६ ॥
प्राहाथ साहसं साधोऽस्माभिरद्य विचिन्तितम् ।
स्थालीपाकोऽत्र लक्षेण पूरितः कष्टकल्पनात् ॥ १८७ ॥
द्रव्यसंपदि सत्यामप्यप्रदौस्थ्यान्मृतिर्ध्रुवम् ।
ततोऽत्र पायसे पक्के निक्षेप्यं विषमं विषम् ॥ १८८ ॥ सुगमम्.
तदत्रावसरे पूज्यदर्शनं पुण्यतोऽभवत् ।
कृतार्थाः सांप्रतं पारत्रिकं कार्यमिहादधे ॥ १८९ ॥
इत्याकर्ण्य मुनिः प्राह गुरुशिक्षाचमत्कृतः ।
धर्मशीले शृणु श्रीमद्वज्रस्वामिनिवेदितम् ॥ १९० ॥
स्थालीपाके किलैकत्र लक्षमूले समीक्षिते ।
सुभिक्षं भावि सविषं पाकं मा कुरु तद्वृथा ॥ १९१ ॥
सापि प्राह प्रसादं नः कृत्वैतत्प्रतिगृह्यताम् ।
इत्युक्त्वा पात्रपूरेण प्रत्यलाभि तया मुनिः ॥ १९२ ॥
एवं जानेऽथ संध्यायां वहित्राणि समाययुः ।
प्रशस्यशस्यपूर्णानि जलदेशान्तराध्वना ॥ १९३ ॥

१ All read धामध्यानवैभवः, but P gives मध्या as त्रुटि at the margin which makes धामध्यामध्यानवैभवः. २ P काष्ट०. ३ H & J-सत्यमेष्यप्रदोःस्था. ४ P मूले.

सुभिक्षं तत्क्षणं जज्ञे ततः सा सपरिच्छदा ।
अचिन्तयदहो मृत्युरभविष्यद्दरीतितः ॥ १९४ ॥
जीवितव्यफलं किं न गृह्यते संयमग्रहात् ।
वज्रसेनमुनेः पार्श्वे जिनवीजस्य सद्गुरोः ॥ १९५ ॥
ध्यात्वेति सा सपुत्राथ व्रतं जग्राह साग्रहा ।
नागेन्द्रो निर्वृतिश्चन्द्रः श्रीमान् विद्याधरस्तथा ॥ १९६ ॥
अभूवंस्ते किंचिदूनदशपूर्वविदस्ततः ।
चत्वारोऽपि जिनाधीशमतोद्वा(द्धा)रधुरंधराः ॥ १९७॥
अद्यापि गच्छास्तन्नाम्ना जयिनोऽवनिमण्डले ।
वर्तन्ते तत्र तीर्थे च मूर्तयोऽद्यापि सार्हणाः ॥ १९८ ॥
इति श्रीमद्वज्रप्रभुचरितमेतद्विपदा-
मपि स्तुत्यं तत्त्वं किमपि जिननाथोपनिषदाम् ।
धियां हेतुः सेतुर्भवजलधिनिस्तारविधये
प्रदेयाद्वानन्दं जयतु शशिसूर्यावधि यथा ॥ १९९ ॥
श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।
श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीवज्रवृत्ताभिधः
श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गोऽगमत्प्राक्तनः ॥२००॥
मूर्त्तिः साध्यापदश्रीविंमलगिरिरंतिस्तारणः श्रीभरोयम्
दुंःखार्त्तानामपापा किल मतिरसतां स्तम्भनश्च प्रभावः ।
चेतः स्यादुज्जयन्तस्थितिरुदनुपमं चारुरूपं यशस्तत्
श्रीमन्(त्) प्रद्युम्नसूरेऽर्बुदगुणविजयी तीर्थरूपस्त्वमेव ॥ १ ॥
ग्रंथाग्रं २०७ अक्षर ॥ ११ ॥

आर्यरक्षितप्रबन्धः ।

अव्यादव्याहतं भव्यान् स श्रीमानार्यरक्षितः ।
समूलघातमाहन्ति धर्मो यस्यान्तरद्विपः ॥ १ ॥
पीयूषमिव यद्वृत्तमनिर्वाच्यं बुधैरपि ।
वैचक्षण्यचलिमी मे मतिः किं नु विमृक्ष्यति ॥ २ ॥
पुनस्तथापि वातापितापनस्य तमोऽम्बुधेः ।
तस्य वृत्तं स्मृतौ धाचं प्रणये प्रणयावधिः ॥ ३ ॥

---

१ P–जैनबीजस्य.. २ P–रतितार॰. ३ J and H–दुःखानामपाप्य .... प्रभावतः स्यादुज्ज्यं......दण्ड चारुरूपं यस्तत् श्रीप्रद्यु॰. ४ P–ग्रंथ २०७ अक्ष ११ इतिवयर (वज्र) स्वामिप्रबन्धः. ५ P. वैचक्षिण्यावि॰ किंनु विम्रक्ष्यति. ६ J & H वृत्तस्मृतौ धाचं.

सदानन्दनयाहुल्यपराभूतद्युसत्पुरम् ।
पुरं दशपुरं नामावन्तिकान्तिकसत्तकी ॥ ४ ॥
उदायनो निशानाथ इव नव्योऽकलङ्कभूः ।
अगम्यस्तमसोऽक्षीणकलोऽभूत्तत्र भूपतिः ॥ ५ ॥
सौवस्तिकपदप्राप्तप्रतिष्ठोऽतिविशिष्टधीः ।
वर्णज्येष्ठः कुलश्रेष्ठः क्रियानिष्ठः कलानिधिः ॥ ६ ॥
आसीच्छ्रीसोमदेवाख्यः शमितेष्वमितेष्वपि ।
यन्मन्त्रैः शत्रुवर्गेषु शृङ्गाराय चमूचयः ॥ ७ ॥ युग्मम् ।
रुद्रसोमाभिधास्याभूत्प्रिया प्रियवचःक्रमैः ।
संपूर्णदानैरर्थिभ्यः कृतदारिद्र्यविद्रवा ॥ ८ ॥
सूर्याश्वयोरिव यमौ तयोः पुत्रौ बभूवतुः ।
आर्यरक्षित इत्याद्यो द्वितीयः फल्गुरक्षितः ॥ ९ ॥
पुरोहितेन तौ तेन साङ्गान्वेदान्प्रपाठितौ ।
आत्मजानां विनीतानां स्वामृद्धिं निह्नुते हि कः ॥ १० ॥
अतृप्तः शास्त्रपीयूषे विद्वानप्यार्यरक्षितः ।
पिपठीस्तद्विशेषं स प्रययौ पाटलीपुरम् ॥ ११ ॥
अचिरेणापि कालेन स्फुरत्कुण्डलिनीबलः ।
वेदोपनिषदं गोप्यामप्यध्यैष्ट प्रकृष्टधीः ॥ १२ ॥
अथोपाध्यायमापृच्छ्य व्यावृत्तः स्वभुवं प्रति ।
आरूढवयया सोऽथाययौ परिसरे पुरः ॥ १३ ॥
ज्ञातोदन्तेन राज्ञा स पितृविज्ञपनादथ ।
प्रावेशि गजमारुह्य संमुखागामिना स्वयम् ॥ १४ ॥
प्रधानकुलवृद्धाभ्यः सुलब्धाशीर्गृहे गृहे ।
अपराह्णे निजावासप्राङ्गणं प्रागमत्ततः ॥ १५ ॥
रुद्रसोमा पुनस्तत्र श्रमणोपासिका तदा ।
विज्ञातजीवाजीवादिनवतत्त्वार्थविस्तरा ॥ १६ ॥
कृतसामायिका पुत्रमुत्कण्ठाकुलितं चिरात् ।
इलातलमिलन्मौलिं वीक्ष्यापि प्रणतं भृशम् ॥ १७ ॥
अवर्धयत नाशीर्भिः सामायिकभिदाभिया ।
अतिखिन्नस्ततः प्राह स धीमानार्यरक्षितः ॥१८॥ त्रिभिर्विशेषकम्
धिग्ममाधीतशास्त्रौघं यद्बह्वप्यवकरप्रभम् ।
येन मे जननी नैव परितोषमवापिता ॥ १९ ॥
ध्यात्वेत्युवाच किं मातः परितोषो न तेऽभवत् ।
साह तुष्याम्यहं केन पाठैस्तैर्दुर्गतिप्रदैः ॥ २० ॥

---

१ P कान्तैकसप्तकी. २ J & H गोपांगमप्यधैं. ३ J & H स्त्रह्न
४ P-विज्ञाततत्त्वा जीवादि नवभेदितिविस्तारा.

स प्राह चाविलम्बेन तदलं मे समादिश ।
येनाधीतेन ते तुष्टिः कार्यैरन्यैस्तु किं मम ॥ २१ ॥
रोमाञ्चकञ्चुकोद्भेदमेदुराथ जनन्यपि ।
प्रधानं मन्यमाना स्वं पुत्रिणीनामवोचत ॥ २२ ॥
अधीष्व विश्वगुन्निद्राभद्रविद्रावणक्षमम् ।
दृष्टिवादं जिनोपज्ञमन्यैरज्ञातसंज्ञकम् ॥ २३ ॥
तमाकर्ण्य सुतो दध्यौ तावन्नामापि सुन्दरम् ।
दृष्टिवाद इदानीं तदवश्यं कार्यमेव मे ॥ २४ ॥
समस्ततीर्थमूर्द्धन्ये मम मातः समादिश ।
अध्यापकं तदभ्यासे यथाभ्यस्यामि तं द्रुतम् ॥ २५ ॥
उवाच रुद्रसोमापि वत्स ते विनयावने ।
अवतारणके यामि सावधानस्ततः शृणु ॥ २६ ॥
जैनर्षयो महासत्त्वास्त्यक्ता ग्रहपरिग्रहाः ।
परमार्थस्थितस्वान्ताः सज्ज्ञानकुलभूमयः ॥ २७ ॥
अस्य ग्रन्थस्य वेत्तारस्तेऽधुना स्वेक्षुवाटके ।
सन्ति तोसलिपुत्राख्याः सूरयो ज्ञानभूरयः ॥२८॥ त्रिभिर्विशेषकम्।
पठाशठमते तेषां पार्श्वे ग्रन्थमिमं वरम् ।
यथा त्वदीयवृत्तेन कुक्षिर्मे शीतलीभवेत् ॥ २९ ॥
श्रुत्वेत्यहर्मुखे यामीत्युक्त्वा तद्ध्यानतत्परः ।
निशां निन्ये विनिद्रः सन्निरगाच्च बहिस्ततः ॥ ३० ॥
अर्द्धमार्गे पितुर्मित्रं संमुखोऽस्य द्विजोऽभवत् ।
इक्षोर्नवलताः सार्द्धाः स्कन्धे तद्धेतवे वहन् ॥ ३१ ॥
तेनाभिवादयन्नालिलिङ्गे प्रीत्यार्यरक्षितः ।
[4]व्यावृत्त्यागच्छ गेहे त्वमित्युक्तश्चायमब्रवीत् ॥ ३२ ॥
मात्रादेशेन यात्वाहं समायास्यामि शीघ्रतः ।
पूज्यैर्गन्तव्यमावासे निजबन्धुप्रसत्तये ॥ ३३ ॥
इत्युक्त्वा संचरन्निक्षुवाटाभिमुखमादृतः ।
दध्यौ मनस्यहो सम्यगस्माहृद्धनिमित्ततः ॥ ३४ ॥
अध्याया वा परिच्छेदा नव सार्द्धा मया ध्रुवम् ।
अस्य ग्रन्थस्य लप्स्यन्ते नाधिकं निश्चितं शदः ॥ ३५ ॥
प्रातःसंध्याक्षणे तत्र मुनिः स्वाध्यायडम्बरैः ।
शब्दाद्वैतमयं शृण्वन्नाश्रयद्वारमाश्रयत् ॥ ३६ ॥
किंकर्तव्यजडस्तत्राजानन् जैनपरिश्रमम् ।
दद्दरश्रावकं सूरिवन्दकं प्रैक्षदागतम् ॥ ३७ ॥

१ P–मशे. २ P मंतमाम. ३ P reads सोमरद्रा. ४ J and H प्रहला. ५ J and H लभ्यंते. ६ J and H स्माश्रयन्.

ईशानकोणे गार्हस्थ्यनेपथ्यं परिहाय सः ।
परिधाप्य सिते वस्त्रे यतिवेषेण योजितः ॥ ५४ ॥
विहारं तत्क्षणात्ते च विदधुर्नगरान्तरे ।
विधाय पुरतस्त्वार्यरक्षितो नवदीक्षितः ॥ ५५ ॥
अध्यापितः समूलाङ्गोपाङ्गादिग्रन्थमण्डलम् ।
तत्तत्तपस्यया पूर्वाणि च कान्यपि सूरिभिः ॥ ५६ ॥
अधीतपूर्वी शास्त्राणि बुद्धपूर्वी हिताहितम् ।
विनीतपूर्वी स्वाचारं ज्ञातपूर्वी व्रतान्यभूत् ॥ ५७ ॥
गुरवः शेषपूर्वाणां पाठायोज्जयिनीपुरि ।
तमार्यरक्षितं प्रैपुः श्रीवज्रस्वामिनोन्तिके ॥ ५८ ॥
गीतार्थैर्मुनिभिः सत्रा तत्रागादार्यरक्षितः ।
श्रीभद्रगुप्तसूरीणामाश्रये प्राविशत्तदा ॥ ५९ ॥ युग्मम् ।
आश्लिष्य स्नेहतः प्राहुः प्रत्यभिज्ञाय ते च तम् ।
आर्यरक्षित कच्चित्ते भद्रपूर्वाभिलापुकः ॥ ६० ॥
अभिसंधिर्मम प्रायोपवेशनविधौ भवान् ।
निर्यामो भव तद्वेला कुलीनानामियं यतः ॥ ६१ ॥
तथेति प्रतिपद्याथ तथाशुश्रूषत प्रभुम् ।
यथा जानाति नैवासावुदयास्तमने रवेः ॥ ६२ ॥
समाधौ परमे लीनोऽन्यदा प्रोवाच हर्षतः ।
क्षुत्तृट्क्लमं न जानेऽहं वत्स त्वद्वरिवस्यया ॥ ६३ ॥
इहलोकेपि देवत्वं संप्राप्त इव तद्रसात् ।
गोप्यं किंचिच्छिक्षयिष्ये त्वां ततोऽवहितः शृणु ॥ ६४ ॥
श्रीवज्रस्वामिपादान्ते त्वया पिपठिषाभृता ।
भोक्तव्यं शयनीयं च नित्यं पृथगुपाश्रये ॥ ६५ ॥
यतस्तदीयमण्डल्यामेककृत्वोऽपि योभुनक् ।
रात्रौ सुप्तश्च पार्श्वे यत्तस्य तेन सहायुयः ॥ ६६ ॥
प्रभावको भवानर्हच्छासनाम्भोधिकौस्तुभः ।
संघाधारश्च भावी तदुपदेशं करोतु मे ॥६७॥ त्रिभिर्विशेषकम् ।
इच्छामीति प्रभोरंह्री शिरसि प्रणिधाय सः ।
ओमिति प्रतिपेदेऽतिविनीतानामियं स्थितिः ॥ ६८ ॥
अथ श्रीभद्रगुप्तेऽस्मिन् कालधर्ममुपागते ।
सौनन्देयप्रभोः पार्श्वे प्रचचालार्यरक्षितः ॥ ६९ ॥
तदा च ददृशे स्वप्नः श्रीवज्रेणाप्यजल्पत ।
विनेयाग्रेऽद्य संपूर्णः पायसेन पतद्ग्रहः ॥ ७० ॥

१ J and H omit it. २ J and H-काचित्तं. ३ J & H सहायय.

मार्गेऽतिथिनागत्य किंचिच्चेक्षुमयाचितम् ।
तदेतस्य विपाकोऽयं निर्णीतश्चेतसे मम ॥ ७१ ॥ युग्मम् ।
अद्य प्रातोऽतिथिः कश्चिदागत्य मम संनिधौ ।
श्रुतं प्रदास्यतेऽक्षीणमल्पं स्थास्यति किंचन ॥ ७२ ॥
एवं चिन्तयतस्तस्य समागादार्यरक्षितः ।
दृष्टो हि महतां स्वप्नोऽल्पदं सद्यः फलेग्रहिः ॥ ७३ ॥
अपूर्वमतिथिं दृष्ट्वाभ्युत्थाय स्वागतोक्तितः ।
नमस्कुर्वन्तमेनं च स प्रभुर्व्याहरत्तदा ॥ ७४ ॥
कौतस्कुतोऽयं श्रावक आगमः स ततोऽवदत् ।
श्रीमत्तोसलिपुत्राणामन्तिकादागमं प्रभो ॥ ७५ ॥
श्रुत्वेति स प्रभुः प्राह किं भवानार्यरक्षितः ।
पूर्वदेशस्य पाठार्थमस्मत्पार्श्वं इहाययौ ॥ ७६ ॥
तेनोपकरणं कुरु पात्रसंस्तारकादिकम् ।
तदानयातिथिर्नैस्यमत्र मा गोचरं चरेः ॥ ७७ ॥
भुक्त्वार्थेव ततोऽध्यायमारभस्वेति सद्गिरः ।
श्रुत्वा स प्राह चाभ्यर्थि मया पृथगुपाश्रयः ॥ ७८ ॥
स्वापं भुक्तिं च तत्रैव कृत्वाप्येक्षे तवान्तिके ।
श्रीवज्रः प्राह पार्थक्यस्थितैः कथमधीयते ॥ ७९ ॥
अथार्यरक्षितोऽप्योचद्भद्रगुप्तगुरोर्वचः ।
इदमिन्दुदिने यत्र उपयोगं ददौ श्रुते ॥ ८० ॥
भुक्ते स्वापे मया सार्धं द्विशाम्नोपि भवेत्सह ।
ततः समुचितं प्राहुः प्रभवस्त्वक्षयत्विदम् ॥ ८१ ॥
एनमध्यापयामासुस्ततः श्रीवज्रसूरयः ।
अर्धं दशमपूर्वस्य प्रारेभे घोषितुं च सः ॥ ८२ ॥
अस्मिन् ग्रन्थे दुरध्येयाभङ्गकैर्दुर्गमैर्गमैः ।
पर्यायैर्दुर्घटैः शब्दैः सदृशीजयिकावलिः ॥ ८३ ॥
चतुर्विंशतिसंख्यानि जयिकानि च सोऽपठत् ।
अधीयानस्य चायासोऽभवत्तस्याद्भुतः किल ॥८४॥ युग्मम्
इतश्च रुद्रसोमापि तस्य माता व्यचिन्तयत् ।
अहो ममाविमर्शो दुरनुतापाफलेग्रहिः ॥ ८५ ॥
हृदयानन्दनो धीमान्नन्दनः शीलचन्दनः ।
आर्यरक्षितसंकाशो मया प्रैष्यल्पमेधसा ॥ ८६ ॥
उद्योतं चिन्तयन्त्या मे तमिस्रं जातमद्भुतम् ।
तस्मादाहूतये तस्य प्रहेयः फल्गुरक्षितः ॥ ८७ ॥

---

१ J and H omit शेप. २ J H तमोपकरणं. ३ J and I omit sts 79 to 88.

सोमदेवस्तया पृष्टः श्रोत्रियः सरलोऽवदत्।
त्वं यत्कृतप्रमाणा मे ततो यद्भावि तत्कुरु ॥ ८८ ॥
प्रजिघाय ततः सापि द्वैतीयीकं[1] निजाङ्गजम्।
वत्स गच्छ निजभ्रातुर्मम वाक्यं निवेदय ॥ ८९ ॥
अनन्या बन्धुसंसर्गं मोहं च[2] त्याजितो भवान्।
परं वत्सलताबुद्धिर्जिनेन्द्रैरपि मानिता ॥ ९० ॥
स्वमातुर्गर्भवासेऽपि श्रीवीरो भक्तिभूर्यतः।
शीघ्रतस्तत्समागच्छ निजमास्यं प्रदर्शय ॥ ९१ ॥ युग्मम्।
तथा ममाप्यसौ मार्गो भवता यः समाश्रितः।
तदनु त्वत्पितुः पुत्रपुत्रीवर्गेऽप्यसौ पुनः ॥ ९२ ॥
यदि न स्नेहबुद्धिः स्यात्ततोऽप्युपकृतौ मुदा।
एककृत्वः समागच्छ कृतार्थत्वं प्रयच्छ मे ॥ ९३ ॥ युग्मम्।
आख्यायास्त्वमिदं गच्छ पथि देहे च यत्नवान्।
त्वदीयस्य शरीरस्य वयं भाग्योपजीविनः ॥ ९४ ॥
इत्याकर्ण्य वचो मातुर्नम्राङ्गः फल्गुरक्षितः।
गत्वोपबन्धु कथयांचकार जननीवचः ॥ ९५ ॥ पङ्क्तिभिः कुलकम्।
क ईदृक्षो भवत्तुल्यः सोदराम्बासु वत्सलः।
भवत्तातस्तु नाहि मामाक्रोशेत्कुललज्जया ॥ ९६ ॥
अतिस्वच्छं तदागच्छ वत्स स्वं दर्शयास्यकम्।
त्वद्दर्शनामृतैस्तृष्णा वितृष्णा संभवामि यत् ॥ ९७ ॥
रुद्रसोमात्मनो माता संदिदेशेति मद्गिरा।
तस्मात्प्रसादमासाद्य गम्यतां मातृवत्सल ॥ ९८ ॥ त्रिभिर्विशेषकम्।
बन्धोः श्रुत्वा वचः प्राह वैराग्यादार्यरक्षितः।
फल्गुरक्षित को मोहः संसारे शाश्वतेतरे ॥ ९९ ॥
अस्तु वाध्ययनस्यान्तरायं कः कुरुते सुधीः।
फल्गुना वल्गु[3] नो कोपि परित्यक्तुं समीहते ॥ १०० ॥
भवांश्चेन्मयि सस्नेहस्तत्तिष्ठतु ममान्तिकम्।
दीक्षां विना न च स्थातुं शक्यं तत्तां गृहाण भोः ॥ १०१ ॥
स तथेति वदंस्तेन तत्क्षणं समदीक्ष्यत।
श्रेयःकार्येषु को नाम विलम्बायोपतिष्ठते ॥ १०२ ॥
जविकैर्घूर्णितो वाढं धीमानप्यार्यरक्षितः।
श्रीमद्वज्रप्रभुं प्राह किमस्मादवशिष्यते ॥ १०३ ॥
अधीष्व पृच्छया किं ते इत्युक्त्वा पठतिस्म सः।
कियत्यपि गते काले पुनः पप्रच्छ तद्गुरुम् ॥ १०४ ॥

---

१ P-द्वैतीयकं. २ P-तfor च. ३ J and H वल्गुना.